

mного prijateljev šolstvu in postavila temelj „narodnej šoli“ in splošnej ljudskeji omiki.

Predragi tovarši! Čvrsti in krepki smo še. Slovenski národ od nas mnogo zahteva, mnogo pričakuje. Naša dolžnost je, da se za svoj častni poklic vsestransko izobražujemo in svojo nalogo vestno in na tanko spolnujemo. Slovenska mladina bode od nas slovenskih učiteljev zahtevala enkrat oster račun. Prizadevajmo si tedaj, da jej pripomoremo k boljšeji prihodnosti in našemu ljudstvu k boljšeji napredku. Bodimo ponosni, da smo ljudski učitelji, kajti to imé dela nam čast pred vsem omikanim svetom. — Ako pa hočemo slovensko mladino in slovenski národ izobraževati, moramo najpred sami sebe dostojno olikati in z vsemi postavnimi sredstvi delati na tó, da se mi slovenski učitelji izobražujemo takó, kakor se izobražujejo ljudski učitelji drugih narodov našega cesarstva.

Za vsestransko naše izobraženje treba nam je pred vsem dobrega, v narodnem duhu osnovanega učiteljskega izobraževališča; treba nam je dobrih, našemu národu prijaznih učiteljev, treba nam je večkratnih kolegialnih shodov, treba nam je dobrih knjig in časopisov, dobrih in za ljudske šole izobraženih nadzornikov. Zarad tega se skladamo tudi mi z nemškimi učitelji, ki pri vseh svojih skupščinah povdarjajo: „die stellen der schulinspectoren sind womöglich aus der zahl der volksschullehrer zu besetzen“. Iz vsega tega tedaj lahko razvidite, da nam je pač še mnogo mnogo treba.

Da se pa najpred temelj k vsemu našemu nadaljnemu izobraženju položi, predlagam slavnej skupščini sledeči dve resoluciji v pretres in posvetovanje:

1. Slovenski ljudski učitelji moramo imeti, kakor vsi drugi narodi v našem cesarstvu, slovensko učiteljsko izobraževališče, v katerem se predavajo vsi po noveji šolskeji postavi predpisani predmeti v slovenskem jeziku. Nemški jezik naj se uči kot obligaten predmet.

2. V ta namen naj se naredí peticija do sl. ministerstva za nauk in bogočastje, in precej danes naj se izvoli poseben odbor, v katerega se voli 5 udov slovenskega učiteljskega društva, da to peticijo sestavi in odpošlje. (Konec.)

Pervi splošni zbor slovenskih učiteljev v Ljubljani.

(24. septembra 1872.)

(Dalje.)

Na dnevnem redu je vprašanje o enakomerni plači slovenskih ljudskih učiteljev. Poročevalec o tem vprašanji je g. Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. (Govor ta glej na čelu današnjega lista!)

Stanonik: Prav lepo in veselo so doneli glasovi štajerskega učitelja o plači štajerskih učiteljev, vse to našim tovaršem tam od serca privoščimo. Govornik je sicer res z žalostnim glasom načertal plače učiteljev na Kranjskism, ali tega pa še vendar ni povedal, da se še ta pičila plača, ki jo imamo, ne dobiva. Kmet pravi: „Šolmaštra mi plačamo, pa mora tudi tak biti, kakoršnega mi hočemo“, in tako ta okolnost tudi šolski napredek močno zavira. Učiteljeva plača naj bi se pri davkarijah odrajtovala (Živijo!) in tako bi bilo vsemu podpihovanju proti učiteljem, katero še na kmetih ravno zavolj tacega plačevanja opazujemo, enkrat za vselej konec. Kmet bi celó še ne vedel, ako bi par grošev davka več plačal, in šola bi se mu sčasoma veliko bolj priljubila, kakor doslej. (Živijo!)

Podobnik: Kar se tiče podučiteljev, mora z obzirom na dose-danje njihovo plačilo, tudi nekaj drugače in bolje biti. Poglejmo reveža podučitelja! Podučitelj izdela preparandijo, nakupuje si raznih potrebnih knjig in drugih reči, ter z golim žepom gre v svojo službo, in dostikrat dolgo in dolgo čaka na prve krajcarje. Pri podučevanju se podučitelj kar nič ne loči od učitelja, tedaj bi po naravni pravici tudi toliko plače zaslužil. Podučitelj se mora po tri leta izobraževati in skrbeti, da bo zrel, potem pride v službo, dela in podučuje, pa poleg vsega tega sposoben za učitelja še ni. To je ironija! Potem še 10 gold. plača za to, da sme priti k spraševanju. Sedaj naj pa človek premisli, če je podučitelju mogoče z njegovim plačilom marljivo se učiti, bukve si kupovati, potem pa v daljnem mestu, kjer je drago živeti, nekoliko dni zarad skušnje biti. Se vé, da je v tem obziru podučiteljem v mestu nekoliko laglje, ker podučitelji na deželi si morajo vsako potrebno knjigo sami kupiti, ker knjižnic še nimamo. Konečno predlaga govornik za podučitelje namesto 70, 80 % učiteljevega plačila, potem pa tudi slobodno stanovanje.

Prof. Petar Tomič: Slavna gospoda! Vi in vsi pedagogi terdijo in priznavajo, da je učitelj šola, a brez šole da ni je prave omike in narodnega napredka. Ali znajte i to, da živimo v materijalnem, fizičnem svetu in da brez materijalnega blagostanja neima pravega, dobrega učitelja, torej niti šole, niti narodne omike nij brez učitelja. Čudno je, kako so učitelji plačani a kako drugi činovniki in stani preštmani! Učitelji so drugi roditelji; oni so oče in mati, in še dostokrat več, ker, kar roditelji otrokom ne morejo dati, dajo jim učitelji. Učitelji so duševni veleposestniki (geistige grossgrundbesitzer). Oni reprezentirajo duh kakor vojaki telo, fizično silo. Vsak bi logično mislil, da učitelji kot duševni vojaki imajo vekšo ali barem jednako, ravno plačo s telesnimi vojaki, z oficiri. No, na žalost nije tako. Od učitelja se zahteva, izizkuje, da naj bode moralen više nego drugi ljudje ali oficiri. Učitelj mora biti uzor (mušter) mladini in staršem; on se mora ženiti, ali se barem to očakuje od njega bolj, nego od oficira. Kot omikan in inteligen ten človek

hoče in mora učitelj ne samo živeti, kakor živijo omikani ljudje, ampak nagon od narave, da si tudi otroke odhrani kot vsak drugi omikan človek. Z jedno besedo: zahteva se od učiteljev zelo veliko, a plača za vse to je zelo slaba. Narod hoče od učitelja, da mu duša vedno ostane med in z narodom, a za telo mu ne dá prav za prav nič, in bi rad, da bi bil učitelj brez telesa in tedaj brez jedi, a ti nije ni gospod naš Kristuš bil. Učiteljski stan bi moral biti prvi, a dosedaj je zadnji, ker roditelji ne marajo za deco svojo. Prvi stan učiteljski stan ne more biti, dokler ne bode bolje materialno stal. Učiteljski stan mora biti ravnopraven z drugimi stanovi, posebno pa z vojaškim stanom. Evropa in civilizovani svet mora se prej ali pozneje osloboditi dolgov in oborožane vojske, od militarizma. To pa je samo mogoče z občno omiko; a to vse brez šol in brez poboljšanja učiteljske plače ne gre. V Rusiji stojé učitelji srednjih šol v rangi štabofizirov. Vsak definitivni gimnazijalski ali realski učitelj jednak je majoru ali oberstlieutenantu ali oberstu, direktor je v rangi generala kakor tudi universitetski profesor. Zato ja mislim, da bi podučitelji ljudskih šol bili jednaki unterlieutenantom, a nadučitelji oberlieutenantom, mestni učitelji kapetanom (hauptmann). Vsled temu predlagam, da naj se podučitelju odloči 400 gold. in nadučitelju pa 700 gold. na leto in temu še zraven stanovanje z vertom do kakih 2 orali zemlje in hlev za 1 ali 2 kravi s petletno doklado, kakor je odločeno po postavi. Dokler se učiteljem, dosedanjim narodnim mučenikom, ne povekšajo plače, dotle naj nikdo ne deklamira o narodni omiki, o napredku, slobodi i. t. d., ker se noben talent ne bode posvetil narodnemu šolstvu, nego bodo narodne šole „confugium in refugium peccatorum gymn. et real“. Kdor premisli znanje in dragino, ne bode mi ogovarjal, da preveč iščem. Zraven tega mu v pamet dozivljem §. 17. deželnega zbora Zgornje-Avstrije v Lincu l. 1871., ki se glasi: „Sämmtliche an öffentlichen schulen angestellte unterlehrer beziehen einen jahresgehalt von vierhundert (400) gulden ö w.“ —

Kdor je torej proti povekšanji učiteljske plače, ta je proti šoli, narodnemu napredku in sploh proti civilizaciji, humanizmu in kerščanstvu. kerščanik ne more biti, kateri je proti šoli in napredku naroda. (Glasna pohvala.)

Lapajne: Sam sem poprej rekel, da so učiteljske plače sploh prenizke, ali bojim se, da še tega, kar sem jaz predlagal, morebiti ne bomo dobili. Sicer bi pa čisto prav bilo, da se učiteljske plače po predlogu Tomičevem ustanovijo, tudi gledé podučiteljskih plač z 80 % se vjemam.

Predsednik formulira predloge. Sprejme se g. Tomičev predlog z veliko večino glasov. Potem naznani predsednik, da g. Mijat Stojanovič, šolski nadzornik v Karlovcu na Hervaškem, zbor slovenskih učiteljev s „pomozi Bog!“ telegrafično pozdravlja (Živijo!); iz Češkega telegrafira g. Mašek, in pošilja bratovski pozdrav v imenu českih učite-

ljev slovenskemu učiteljskemu zboru; g. Jankó Pajk, profesor, tudi telegrafira in želi, da bi ta zbor obilen sad rodil in zmiraj le narodnost pred očmi imel. — Predsednik naznanja zboru, da so sedaj posamesni svetje na dnevnemu redu, ter prosi sl. zbor, da bi bili taki predlogi kratki.

Stanonik: Srce mi tišči, da omenim nekaj, kar komaj izgovoriti morem. Neki gospod učitelj na slovenskej zemlji je v zadnjem času o slovenskih učiteljih zelo razžaljivo pisal in v svojih pisarijah posebno naša zaslužna gg. učitelja Praprotnika in Tomšiča z blatom ometal. Jaz mislim, da so zasluge teh dveh gospodov za naše šole in našo mladost sploh take, da je vmestno, ako sl. zbor nad ravnanjem tistega učitelja v tem obziru izreče svoje sožalenje. (Zbor pritrdi.)

Praprotnik: Prosim, da bi se o tem prešlo na dnevni red, ker to je čisto osebna stvar.

Škoflek govori o koristi slovenskih učiteljskih društev, ki bi naj bila v zvezi s centralnim učiteljskim društvom v Ljubljani; tudi odbor naj bi se izmed učiteljev vstanovil, ki bi se z „Glasbeno matico“ pogajal gledé zbirk za šolsko mladost in tudi zbirk za odraslo slovensko mladost. Na tak odbor bi potem drugi odbori zunaj Ljubljane vse svoje važne sklepe pošiljali. (Sprejeto.)

Prof. Petar Tomič: V učiteljskem stanu zdi se mi 40letni službini čas za polno penzijo predolg; tudi ja predlagam, da naj učitelji sklenejo, da bi tudi učitelji ljudskih šol enako učiteljem v srednjih šolah o 30. službinem letu mogli iti v polno penzijo. Potem še predlagam, da naj bi se na to delalo, da bi se po vseh okrajih osnovala okrajne knjižnice, in da bi se za nje kupovale in nabirale tudi pedagogijske knjige v sorodnih slovanskih jezikih. K letu bode 400 let, ko se je rodil slavni Kopernik, ta veliki učitelj slavenski. On je pisal: de revolutionibus coelestibus, o nebeskih revolucijah. Vi učitelji iz vseh lepih slovenskih krajev ste danes napravili nebeško revolucijo in podpalili iskro za narodno omiko. Ta naj se širi na vse četiri strani svetá slovenskega in slovanskega. To vam iz serca želim, in vam se s tem priporočam. (Slava!) (Konec sledi.)

Program za skupštino slovenskih pedagoga.*)

Živi i skladni rád, štono se je u najnovije vrieme pojavio na polju pedagogijskom kod svih kulturnih naroda, pobudilo je i u nekjih slavenskih pedagogih misao i želju, da bi valjalo, da se njekako i medju sla-

* Ta program prinesla je zadnja št. (5) „slovanskega pedagoga“. Podamo ga našim bralcem tu v izvornem jeziku, ker se s slovenščino zelo vjema, in ga lahko vsakdo razume.